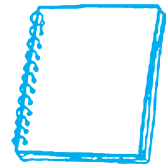

pripremili smo za vas

Izvor: Bambini, listopad 2005., preneseno s dopuštanjem
Prevela: Barbara Banovac

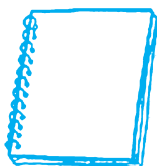
Arianna Sedioli
Istraživačica i ateljeristica¹,
Ravenna

Zvukovi u jaslicama

¹ Nap. ur.: Ateljeristi su djelatnici u vrtićima Reggio Emilia. Ateljerist posjeduje formalno obrazovanje iz područja likovnosti. Zajedno s odgajateljima i djecom radi na razvoju projekata objedinjujući različita iskustva dobivena iskustvenim učenjem. Vodeći odgajatelja i djecu k ostvarenju ciljeva zamišljenih projektom, ateljeristi značajno pridonose unapređenju rada u Reggio vrtićima.

Ateljeristica Arianna Sedioli iznosi vlastito dugogodišnje iskustvo otkrivanja zvukova u jaslicama. U njezinom studioznom opisu vlastita rada s odgajateljima moći ćete uočiti elemente koji su potrebni kako bi se glazbenoj osviještenosti djece pristupilo sa stajališta reflektivnog pristupa.

pripremili smo za vas

Mehanički sat je zvučni mikrokozmos koji treba istražiti. Okreću se vijci, pritišće dugmad i osluškuje se njegov ritam: TIK, TAK, TIK, TAK... Na kraju nas poziva da prislonimo uho i osluškujemo zvuk: TIK, TAK, TIK, TAK...

U sklopu glazbene naobrazbe od primarne je važnosti da u početku istraživanja skrivenih zvukova, odrasli prvo u sebi probude interes za otkrivanjem mogućnosti i glazbenih potencijala koje svaka 'stvar' sadrži.

Muzikolog Gino Stefani smatra da je 'glazba svaka vrsta djelovanja popraćena nekim zvukom'. Osobno doživjeti zadovoljstvo otkrivanja i stvaranja zvukovnih oblika, počevši od proučavanja svakodnevnih stvari i materijala koji su naizgled obični, način je da odrasli usvoje potrebna znanja i da postanu pažljivi promatrači i interpretatori.

Nakon početnog stida, kroz igru i zabavu sa zvukovima, ponovo se javlja želja da budemo sudionici u stvaranju glazbe. Ta želja je često zatumljena strahom zbog nepoznavanja materije ('Ne znam čitati note'). Kroz igru se širi i naše poimanje glazbe, uviđamo što sve može postati glazbom, sposobni smo osjetiti različite zvukove i proizvesti glazbu uz pomoć raznih materijala iz okoline. Mogućnost da se proizvedu svekoliki zvučni efekti stvara, kako kod djece tako i kod odraslih, želju da se istraže stvari i prostor, želju za osluškivanjem i dodirivanjem.

'...Nikada nismo mislile da ćemo se jednog ljetnog jutra potpuno zbunjene naći u živom i tihom svijetu vrta. Vođene entuzijazmom naše voditeljice, istraživale smo prostor slušno i taktilno, služeći se stetoskopom i raznim kucalima. Iako je u početku bilo teško, pokušale smo slušati prirodu oko nas: zvukove vode, trave, vjetra, lišća, ali isto tako i umjetne zvukove – poput zvuka limene kante, vrata, ograde – koji su služili kao glazbeni instrumenti koje možemo drmati, dirati i njima udarati. U našem je vrtu bilo skriveno pregršt zvukova.

Od toga dana započeo je za nas put pun otkrivanja i divljenja različitim zvukovima. To iskustvo smo proživljavale unutar grupe, ali i duboko u sebi, gdje je svaka od nas otkrivala duhovno i tjelesno zadovoljstvo koje svaki zvuk proizvodi.'

Ovako odgajateljice jaslica u Clesu prepričavaju svoje prvo iskustvo tijekom seminara kojeg sam vodila 1999. (*Igra sa zvukovima*; seminar Odjela za odgoj i obrazovanje Općine Trento). To je bila moja prva suradnja s Udrugom 'La Cocinella' (Bubamara) i početak višegodišnjeg projekta *Zvukovi u jaslicama*.

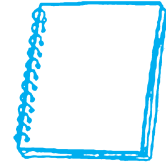
Čuđenje novim zvukovima

Promatrati i osluškivati glazbu nekog prostora i stvari, igrati se zvukovima, pronaći glazbu i zvukove naših sjećanja – to je ono što u početku predlažem odgajateljima. Ukoliko odrasla osoba uspije razviti slušne sposobnosti, lakše će prepoznati i razumjeti glazbeni izričaj djece i shvatiti njegovu ljepotu. Često su dječja zvukovna istraživanja neshvaćena i zanemarena, ili u najgorem slučaju interpretirana kao nepodnošljiva buka. Pažljiv i osjećajan odgajatelj, upotrijebila bih i riječ zaigran, dijeli s djecom čuđenje,

pripremili smo za vas

znatiželju i radost otkrivanja novih zvukova. Djeca i odrasli se miješaju, uzajamno se ogledavaju. Uzajamno razumijevanje je duboko.

U drugoj fazi edukacije odgajatelji usvajaju teoriju glazbene umjetnosti kako bi mogli razumjeti način glazbenog poimanja kod djece, ali i doživjeti glazbu kao igru. Posebna pozornost se pridaje istraživanju Francois Delalande koja uspoređuje glazbeno stvaranje djece s Piagetovom teorijom o tri raspodjele igre. Delalande smatra da je stvaranje glazbe osjetilna igra u kojoj predmeti, glasovi i instrumenti žude za tim da budu istraženi i korišteni. To je igra mašte, jer kad se sluša i svira nezaobilazno je maštanje o ljudima, mjestima i pričama. Ovo postaje igra slagalice u kojoj se zvukovi koriste kako bi se stvorio medij u kojem se zvukovi ponavljaju, premještaju i mijenjaju.

S odgajateljima se dublje obrađuju pojmovi *glazbeno ponašanje* – pod kojim se podrazumijevaju očekivane reakcije koje odgovaraju motivaciji koja proizlazi iz osjećaja ugone i sreće, i pojam *okidač* – određena radnja koja omogućuje djetetu da se usredotoči na zvuk i zanemari sve vanjske utjecaje.

Tijekom edukacije najvažnije je:

- probuditi vlastitu osjetljivost na zvuk;
- biti svjestan da se o glazbi mora razmišljati u širem smislu, da je važno prihvatiti različitosti i kreativnost pojedinca, uključujući i onu dječju;
- shvatiti senzibilitet i spontanu kreativnost djece i tako ih razumjeti i pomoći im u spontanom stvaralaštvu;
- teorijski se usavršavati.

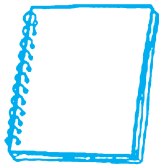
Nakon ovih prvih faza treninga započinje se s promatranjem slobodnog eksperimentiranja djece, o čemu se vodi pisana dokumentacija (moj prijedlog je da vodite Dnevnik promatranja) i dokumentacija temeljena na fotografijama i videozapisima. U ovoj je fazi najbolja vrsta dokumentacije papir-olovka. Teško je promatrati spontano ponašanje i uspjeti zabilježiti značajne trenutke fotoaparatom ili videokamerom. Iščitavanjem i analizom dokumentata možemo shvatiti koji su okidači za igru zvukom i na taj način možemo olakšati dječje istraživanje, izražavanje i usvajanje.

Proučavanjem dječjeg ponašanja dolazi se do zaključka da najmlađu djecu (oko 4 mjeseca starosti) privlače pokreti koji proizvode zvukove, slučajni pokreti koje sa zadovoljstvom ponavljamo (tu se radi o učenju uvjetovanom kružnom reakcijom), dok nešto starija djeca (od 18 mjeseci) počinju glazbeno stvaranje služeći se ponavljanjem i izmjenjivanjem sve do stvaranja složenih kombinacija ili čak mini-kompozicija.

Nakon analize dokumentacije, prelazi se na otkrivanje elemenata *oprema-okidač* kako bi se potaknule znatiželja i dječja kreativnost u stvaranju zvukova. Papir, stvari, prirodni materijali, glazbeni instrumenti – sve je to ponuđeno djeci kroz ciljano opremanje prostora koji ih okružuje. Glazbeni centar, ali i druge prostorije

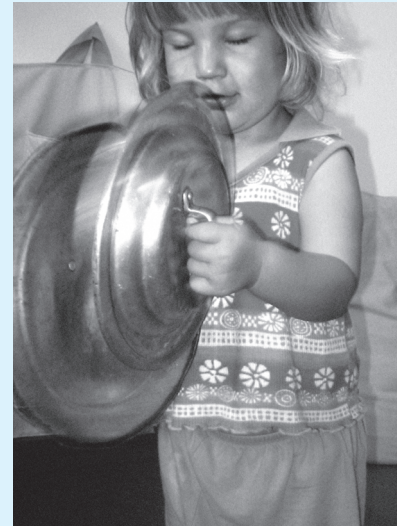
Lonci mogu izvršno poslužiti kao bubnjevi uz pomoć kojih se proizvode snažni zvukovi i ritmovi. Igra u paru pretvara se u pravu kreativnu interakciju energije, dok glas prati i pojačava snagu pojedinih pokreta.

pripremili smo za vas

Snažno i sa zamahom može se svirati i s velikim poklopcima. Snažni zvukovi zaokupljaju uši, dok vibracije prolaze rukama i šire se cijelim tijelom. Čin stvaranja glazbe uključuje sva osjetila.

u jaslicama, opremaju se tako da djeca mogu sama proizvoditi i slušati zvukove i podijeliti ih s drugom djecom. I ovom prilikom se vodi dokumentacija, ali prvenstveno ona foto i video.

Tijekom planiranja glazbenih poticaja za djecu, promatranje je polazni faktor svih teorija i daljnjeg djelovanja. Opisno promatranje služi odgajateljima kako bi poboljšali vlastitu interpretaciju dječjeg ponašanja i kako bi što bolje i ciljano isplanirali daljnji rad. Navika promatranja služi kako bi se izbjegla improvizacija i trenutna rješenja i stvorili konkretni i osmišljeni programi. Znači, govorimo o jednom kružnom obrascu djelovanja: promatranje – dokumentacija – analiza – planiranje.

Dokumentiranje s razlogom

Materijal koji ste sakupili naknadno se obrađuje u ostale vrste dokumentacije kao što su plakati, video, dijafilm, individualni ili grupni portreti.

Videokamera je najpogodniji medij kako bi se zabilježila trenutna i nenadana

zvukovna rješenja djece. Nakon što se analiziraju ti naizgled jednostavni i slučajni pokreti, odrasli mogu shvatiti dječje ponašanje koje otkriva bogatstvo pokreta, veliki potencijal i jednostavnost interpretacije. Slika nam pomaže da pratimo

Ukoliko odrasla osoba uspije razviti slušne sposobnosti, lakše će prepoznati i razumjeti glazbeni izričaj djece i shvatiti njegovu ljepotu.

njihove pokrete, dok se preslušavanjem zvučnog zapisa mogu uočiti naznake malih kompozicija koje inače prećujemo kod izravnog slušanja. Videozapisi nam pomažu da učimo na iskustvu i da potičemo igru osmišljavanjem novih *okidača*. Zato su odgajateljice stalno snimale djecu i ovisno o aktivnostima mijenjale tehnike

snimanja. Najznačajnije scene se odabiru i montiraju u zvučno-vizualne epizode.

Fotografije su također značajan dio dokumentacije. Odgajatelji snimaju fotografije polazeći od nekih kriterija, kao što je mjesto s kojeg se fotografira; načiniti fotografiju iz dječje perspektive znači stupiti s djetetom u kontakt i gledati svijet na njegov način.

Ovaj posao, koji obuhvaća promatranje, dokumentaciju, analizu i programiranje, odgajatelji provode uz pomoć pedagoga-koodinatora, mojih povremenih savjeta i rada na terenu.

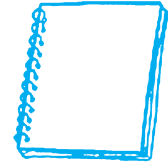
Kao rezultat ovakva rada nastale su izložbe: *Tiho, najjače*, jaslice u Clesu (2000.), izložba postavljena u suradnji s Barbarom Zoccatelli; *Drindrinbum*, jaslice u Arcu (2003.), u suradnji sa Stefaniom Tomasi i *Glazba u sklopu igre* (2005.). Izložbe su organizirane u nekoliko cjelina: video-prostor, foto-prostor i prostor s interaktivnim instalacijama.

Vjerujem da jedna izložba dokumentacijskog tipa mora imati nekoliko cjelina unutar kojih se mogu uživo slušati i

pripremili smo za vas

proizvoditi zvukovi. Samo se na taj način publici (pedagozima, stručnjacima i roditeljima) može dočarati odnos djece i zvuka, energija i originalne ideje koje proizlaze iz tog odnosa. U ovakvom slučaju slušatelj – odrasla osoba – nije samo pasivni promatrač dječjeg djelovanja, već je inspiriran da i sam uđe u igru zvukova i osobno iskusi emocije koje stvaranje zvukova proizvodi. Interaktivne instalacije su, s druge strane, pogodne za kreativnu razmjenu između odraslih i djece.

Kao što nemamo želju crtati na već oslikanom zidu, tako je nemoguće ostaviti zvučni trag u prostoru zasićenom zvukovima.

Kao zaključak, možemo reći da se uloga odgajatelja sastoji u tome da podrže dječju kreativnost i inventivnost, pomažući im na jednostavan i istovremeno kompleksan način koji ne negira dječju originalnost. Kako bismo s djecom uspostavili komunikaciju i zadobili povjerenje, potrebno je napustiti dominantno korištenje jezika riječi i prepustiti djeci da nas vode svojim svijetom pokreta, pogleda, mrmljanja, osmijeha i dodira. Važno je uskladiti se s njihovim vremenom, koje je sporije od onog odraslih osoba, koje često traže brži, racionalni kraj izvedbe.

Kad se razmišlja o zvučnim projektima, moraju se uzeti u obzir akustična svojstva prostora u kojem će se projekt odvijati.

Analizirajući zvučnu mogućnost prostora i prirode koja taj prostor okružuje, možemo kreativno iskoristiti njihove karakteristike (jedna prostorija može postati veliki instrument istraživanja, dok jedan hodnik može postati idealno mjesto za postavljanje zvučnih zidnih instalacija), dok s druge strane možemo ukloniti nepoželjne zvukove. U našim se jaslicama

vodi računa o zvučnoj kvaliteti prostora na način da se nastoji stvoriti tihe prostore u kojima se čuje i najmanji zvuk.

Kao što nemamo želju crtati na već oslikanom zidu, tako je nemoguće ostaviti zvučni trag u prostoru zasićenom zvukovima. Tako se stvara jedno pozitivno mišljenje o tišini kao bijelom platnu na kojem će se dijete moći zvučno izraziti.

Prateći tijekom više godina projekt *Zvukovi u jaslicama*, mogla sam zaključiti da aktivnosti vezane uz zvuk nisu slučajne, već pomno isplanirane, te da se njima smanjuje zasićenost prostora nepotrebnim zvukovima, dok odrasli i djeca postaju pažljivi slušači. Stalnim zvučnim eksperimentiranjem i otkrićima stvara se navika slušanja.

Videozapisi nam pomažu da učimo na iskustvu i da potičemo igru osmišljavanjem novih okidača